

มอก. 18000 : มาตรฐานระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

ISO 18000 : OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY MANAGEMENT SYSTEM

จิตรพรรณ ภูษาภักดิ์ภพ

หัวหน้าภาควิชาสุขศาสตร์อุตสาหกรรมและความปลอดภัย

คณะสาธารณสุขศาสตร์ ม.บูรพา

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างจริงจังเรื่อยมา นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ทั้งนี้เพื่อสนองตอบความต้องการภายในประเทศ ตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและตามอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ผลพวงที่ตามมาคือสถิติการประสบอันตรายจากการบาดเจ็บ การเจ็บป่วยและพิการของผู้ใช้แรงงานกลับทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและปัญหาสังคมของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความเสี่ยงต่อการประสบอันตรายของผู้ใช้แรงงาน ไม่ว่าจะทำงานอยู่ในสถานประกอบการธุรกิจ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม รัฐวิสาหกิจ และแม้ในส่วนราชการต่างๆ ก็ตาม ความเสี่ยงอันตรายของแรงงานนั้นมากมายหลายลักษณะ เช่น การเสี่ยงต่อการสัมผัสกับสารเคมีอันตราย การเสี่ยงต่ออันตรายที่อาจเกิดจากการรั่วไหลและการระเบิดของสารเคมีในอุตสาหกรรมเคมีและปิโตรเคมี การเสี่ยงอันตรายจากอัคคีภัยในสถานประกอบการ การเสี่ยงต่อการสูญเสียอวัยวะจากการทำงานกับเครื่องจักร การเสี่ยงอันตรายจากไฟฟ้า การเสี่ยงอันตรายจากการใช้ยานพาหนะ และการขนส่ง การเสี่ยงอันตรายจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ในรูปของเสียงดัง แสงสว่าง ความร้อน ความสั่นสะเทือน รังสี ฯลฯ การเสี่ยงอันตรายจากการทำงานก่อสร้าง การเสี่ยงอันตรายจากการยกเคลื่อนย้ายวัสดุ การเสี่ยงอันตรายจากความเครียดที่เกิดจากงาน และการเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพของอวัยวะที่มีการใช้ซ้ำซากตามจังหวะเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของผู้ประกอบอาชีพ/ผู้ใช้แรงงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จึงมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความสลับซับซ้อนมากขึ้น

ในปัจจุบันมักนำเรื่องมาตรฐานสากล ISO มาเกี่ยวข้องกับเรื่องธุรกิจการค้า เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดทางองค์การการค้าโลก (WTO) เริ่มจาก ISO 9000 ซึ่งเป็นเรื่องของระบบคุณภาพ/การประกันคุณภาพ เพื่อเป็นหลักประกันว่าลูกค้าจะได้สินค้า/บริการที่มีคุณภาพตามที่ต้องการอย่างสม่ำเสมอ ต่อมาคืออนุกรมมาตรฐาน ISO 14000 : ระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ ทำให้ทั่วโลกตื่นตัวเรื่องสิ่งแวดล้อม และประเด็นที่น่าสนใจในขณะนี้คือเรื่องแรงงานซึ่งเกี่ยวข้องกับงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย นั่นก็คือ มาตรฐานระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งเป็นระบบที่พัฒนาให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมมีกฎระเบียบและมีวิธีการที่ดี

ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความปลอดภัย เมื่อมีมาตรการด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยก็จะส่งผลไปถึงประสิทธิภาพการผลิตและผลทางด้านการค้าด้วย การบริหารจัดการงานด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพจึงควร/ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานสากลในด้านการผลิตและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนั้นมาตรฐานสากลในด้านการจัดการความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของผู้ใช้แรงงานจึงถูกกำหนดขึ้นคือ มอก.18000 - 2540 : มาตรฐานระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
(Occupational Health and Safety Management System standards) หรือ

อนุกรมมาตรฐาน มอก. 18000 นี้กำหนดขึ้นโดยใช้ BS 8800 : 1996 Guide to Occupational Health and Safety (OH&S) Management Systems เป็นแนวทาง โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้องค์กรใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดทำระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยและพัฒนาปรับปรุงระบบให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

อนุกรมมาตรฐาน มอก.18000 แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย : ข้อกำหนด ตามมาตรฐานเลขที่ มอก. 18000-2540 (Occupational health and safety management system : specification)

2. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย : ข้อเสนอแนะด้านเทคนิคและวิธีการนำไปปฏิบัติตามมาตรฐานเลขที่ มอก. 18001-2541 (Occupational health and safety management system : guide to technical and implementation)

วัตถุประสงค์ของมาตรฐานนี้ กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการดำเนินงานการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขององค์กรในด้านต่าง ๆ คือ

1. ลดความเสี่ยงต่ออันตรายและอุบัติเหตุต่าง ๆ ของพนักงานและผู้เกี่ยวข้อง
2. ปรับปรุงการดำเนินงานของธุรกิจให้เกิดความปลอดภัย
3. ช่วยสร้างภาพพจน์ความรับผิดชอบต่อองค์กรต่อพนักงานภายในองค์กรต่อองค์กรเอง และต่อสังคม

ข้อกำหนดของระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

ขั้นตอนหลักในการจัดทำระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

1. การทบทวนสถานะเริ่มต้น

องค์กรจะต้องพิจารณาทบทวนระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่มีอยู่ เพื่อทราบสถานภาพปัจจุบันขององค์กร โดยมีวัตถุประสงค์ในการกำหนดขอบเขตของการนำเอาระบบการจัดการไปใช้และเพื่อใช้ในการวัดผลความก้าวหน้า

2. นโยบายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

ผู้บริหารระดับสูงสุดขององค์กรจะต้องกำหนดนโยบายและจัดทำเป็นเอกสารพร้อมทั้งลงนามเพื่อแสดงเจตจำนงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย แล้วมอบหมายให้มีการดำเนินการตามนโยบายพร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการ ต้องให้พนักงานลงนามเพื่อแสดงเจตจำนงด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย แล้วมอบหมายให้มีการดำเนินการตามนโยบายพร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นในการ

ดำเนินการ ต้องให้พนักงานทุกระดับเข้าใจนโยบาย ได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสมและมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดการ

3. การวางแผน

มีการซึ่งอันตรายและประเมินความเสี่ยงรวมทั้งซึ่งข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อใช้ในการจัดทำแผนงานควบคุมความเสี่ยง การวัดผลและการทบทวนระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยได้อย่างเหมาะสมพร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรได้ถูกต้องทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร

4. การนำไปใช้และการปฏิบัติ

องค์กรต้องนำแผนงานที่กำหนดไว้มาปฏิบัติ โดยมีผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้รับผิดชอบโครงการจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อให้มีความรู้และความสามารถที่เหมาะสมและจำเป็น จัดทำและควบคุมเอกสารให้มี

ความทันสมัย

มีการประชาสัมพันธ์เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนในองค์กรตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันให้ความสำคัญและร่วมมือกันนำไปใช้ปฏิบัติ พร้อมทั้งควบคุมการปฏิบัติให้มั่นใจว่ากิจกรรมดำเนินไปด้วยความปลอดภัยและสอดคล้องกับแผนงานที่วางไว้รวมถึงมีการเตรียมความพร้อมสำหรับกรณีที่เกิดภาวะฉุกเฉินขึ้น

5. การตรวจสอบและแก้ไข

ผู้บริหารขององค์กรต้องกำหนดให้มีการตรวจติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ โดยการตรวจประเมิน เพื่อวัดผลการปฏิบัติและหาข้อบกพร่องของระบบ แล้วนำไปวิเคราะห์หาสาเหตุและทำการแก้ไขแล้วบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

6. การทบทวนการจัดการ

ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรจะต้องกำหนดให้มีการทบทวนระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยจากผลการดำเนินงาน ผลการตรวจประเมินรวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป นำมาปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องและกำหนดแผนงานในเชิงป้องกัน

การนำมาตรฐานไปใช้

การนำมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยไปใช้จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ช่วยองค์กรลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลผู้ปฏิบัติงานและประการสำคัญคือ ช่วยลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุภายในองค์กร ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความห่วงใยขององค์กรที่มีต่อพนักงานนำไปสู่ความมั่นใจในการทำงาน เสริมสร้างคุณภาพของ

องค์กร อันก่อให้เกิดความได้เปรียบต่อองค์กรคู่แข่งในตลาดการค้าและเป็นผู้นำในวงการธุรกิจ

ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยนี้สามารถนำมาใช้ได้กับการจัดการขององค์กรไม่ว่าประเภทหรือขนาดใด ๆ

การนำมาตราฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยไปใช้ในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารระดับสูงมีความมุ่งมั่นและตั้งใจแน่วแน่ในการนำระบบมาใช้และให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
2. ได้รับการจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ
3. มีการติดตามและปรับปรุงระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. รักษาและป้องกันชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุอาจเกิดขึ้นในองค์กร
2. เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับอุบัติเหตุและภาวะฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความเสียหายและความสูญเสียทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สิน
3. ลดรายจ่ายเงินทดแทนจากกองทุนเงินทดแทนเนื่องจากอุบัติเหตุลดลง
4. สร้างขวัญและกำลังใจแก่พนักงานให้เกิดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยต่อชีวิตการทำงานในองค์กร ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการผลิต
5. ได้รับเครื่องหมายรับรองฯ โดยองค์กรที่นำมาตราฐาน มอก.18000 ไปปฏิบัติสามารถขอให้หน่วยงานรับรองให้การรับรองระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถนำไปใช้ในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้าง

ภาพลักษณ์ขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น และเป็นที่ยอมรับของสังคม

6. เตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การแข่งขันทางด้านการค้าในตลาดโลก

องค์กรที่ดำเนินการ

ทุกองค์กรไม่ว่าเป็นผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการสามารถนำมาตรฐานระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยใช้ได้ทั้งสิ้น

ในแต่ละองค์กรควรจะมีการพิจารณาว่ากิจกรรมที่ปฏิบัติอยู่มีอันตรายอย่างไรบ้าง และอันตรายดังกล่าวมีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใดแล้วนำมาจัดลำดับตามขนาดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น โดยการประมาณค่าจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายและความรุนแรง

ของความเสียหายแล้วจึงวางแผนปฏิบัติการควบคุมโดยอาจเปรียบเทียบกับข้อกำหนดตามกฎหมาย รวมทั้งวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องสำหรับกิจกรรมนั้น ๆ แล้วกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการในเชิงปริมาณเพื่อความสะดวกในการวัดผลการดำเนินการ

องค์กรใดที่มีการควบคุมความเสี่ยงของอันตรายอย่างได้ผล ย่อมมีผลให้การทำงานเป็นไปโดยราบรื่นผู้ปฏิบัติงานมีสุขภาพอนามัยดี ซึ่งจะมีผลให้งานที่ปฏิบัติมีคุณภาพดี นอกจากนั้นยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายเนื่องจากต้องหยุดการทำงานเนื่องจากอุบัติเหตุ แล้วยังช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

- สถาบันความปลอดภัยในการทำงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
สถิติการประสบอันตรายจากการทำงาน. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม มอก. 18000 - 2540: ระบบการจัดการ
อาชีวอนามัยและความปลอดภัย. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University